

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№7

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 727 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyulda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Suv tarkibining wireless waterlight qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish.....	14
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini oshirishda davlatning roli	20
Juraqulov Baxrimurod Ilxomovich	
BIM texnologiyasi: zamonaviy qurilish sohasida samaradorlik va shaffoflik omili	26
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyati samaradorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish	31
Yuldashov Isomiddin Sidiqov	
Korxonada iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda diversifikatsiya strategiyasining roli.....	35
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi	
Модели совместного развития человеческого капитала и искусственного интеллекта в цифровую эпоху	40
Явкачев Шохзод Зайниддин углы	
Navigating sustainable development: management challenges and solutions in the oil and gas sector	49
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
Banklarda moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslari.....	56
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm industriyasidan foydalanishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	66
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
O'zbekistonda barqaror davlat qarzi siyosatini shakllantirishning ustuvor yo'nalishlari	71
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане.....	76
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
Economic analysis and development strategy of the composites market in the regions of Uzbekistan	81
S.S.Sidiqov, A.A.G'ulomov, B.R.Tillayeva	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikning kutilayotgan istiqbollari va hozirgi natijalari.....	88
Muxamedov Ravshan Zafarovich	
Elektron tijoratni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	93
Homidov Baxtiyor Rahimberdiyevich	
Investitsion jozibadorlik konsepsiyasi va uning strategik ahamiyati.....	99
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li	
Beomeditsina signallarini xaar veyvletlari va bo'lak veyvletlari yordamida raqamli ishlash	105
Uraqov Shokir Ulashovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning ahamiyati, tartibi va takomillashtirish yo'llari.....	112
Istamova Sojida Kaxarovna	
The role of all kinds of transports (road, rail, air, and water) in the modern enhancement of tourism logistics in Uzbekistan	117
Egamberdiyeva Yulduz, Turdiyeva Maftuna	
Sanoat korxonalarida kapitalarini samaradorligini oshirishning baholashning zamonaviy usullarining xususiyatlarida nazariy va amaliy farovonlik sari	126
Muradov Botir Xayat	
Инструменты планирования урбанизации: методика анализа планового распределения средств в программе «обод махалля» на основе балльной оценки	136
Салимова Юлдуз Исаковна	
Socio-economic aspects and contemporary theories of higher education finance	141
Karlibaeva Gulshat	

Transformatsiya jarayonida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish yo'llari.....	147
Absamatov Anvar Ergashovich	
Перспективы цифрового развития сектора материального производства.....	153
С. И. Протасеня, Г. Ж. Аллаева	
«Sustainable logistics practices. Minimizing carbon emissions in global supply chains»	161
Suleymonova Ezoza, Alimova Bonu	
Analyzing the need for Tourism logistics development in Uzbekistan	169
Nigmatova Malika	
Management strategies for sustainable tourism development in emerging destinations (a case study of Samarkand, Issyk-kul, and Khiva).....	177
Sabina Uroкова	
Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari va ularning qo'llanilishi.....	184
Daminova Barno Esanovna	
Опыт турции в управлении миграционными кризисами	189
Бегматов Хусанбек	
Bulutli texnologiyalar orqali korxonalar buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish.....	193
Soibov Nozimbek Faxriddin o'g'li	
Barqaror rivojlanish doirasida jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini isloh qilishning institutsonal asoslari.....	197
Xalekeyeva Zoya Pirniyazovna, Akmal Abdurahmonov Nurmamatovich	
Moliyaviy outsorsing xizmatlari bozori rivojlanishini takomillashtirishning swot tahliliga asoslangan innovatsion mexanizmlari	202
San'atbek Komilovich Salayev, Umidbek Komiljanovich Babajanov	
Transformatsiya jarayonlari sharoitida iqtisodiyot tizimi faoliyati va prognozlashning nazariy asoslari	214
Alimov Fazliddin Xalimovich	
Пути совершенствования подхода к финансированию проектов, реализуемых на принципах промышленной кооперации.....	220
Котов В.А., Шадиева Д.Х.	
Yuksalish salohiyatini yuksaltirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatidan foydalanish masalalar	225
Ayubxon Qutbiddinov Bosit o'g'li	
Bank xizmatlari ommabopligini oshirish yo'llari.....	228
Kasimova Muxlisa Anvar qizi	
Chemical industry in Uzbekistan: challenges and development	235
Kudaynazarova Dilnaz Koshkarbaevna	
Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish usullarini takomillashtirish orqali bandligini oshirish imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Muhriddin Musoqul o'g'li	
Globalashuv sharoitida ekologik xavflarni kamaytirishda yashil iqtisodiyotning ahamiyati.....	246
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna	
Qibray tumanining 2021–2023-yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati.....	249
Siddikov Alisher Ismoilovich	
Davlat xaridlari tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: xalqaro tajribalar tahlili	253
Majidov Nizom Baxramovich	
Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	259
Ermatov Nosir Tohirovich	
Aholi farovonligi darajasiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni ekonometrik baholash	265
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Allamurodova Zuxra Alibekovna	
Сектор услуг как стратегический фактор структурной трансформации экономики Узбекистана.....	272
Кадыров Абдурашид Маджидович, Ахмедиева Алия Тохтаровна	
O'zbekistonda valyuta kursini shakllanish holati prognozlari.....	280
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	

Проблемы бухгалтерского учета в условиях цифровизации экономики.....	288
Абдуллаев Абдурауф	
Raqamli texnologiyalar sharoitida xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari.....	299
Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Davlat boshqaruvi organlarining strategik rejalarini ishlab chiqish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	303
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzaeva	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligi ta'minlash	310
Mamatov Sardor Axmatjonovich, Mavlanov Nuriddin Boyqobilovich, Sattarov Nodirjon Absalomovich	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda halol standartlarini qo'llashning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	315
Azizova Saodat Xabibulloyevna	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish bo'yicha yevropa tajribasi.....	320
Karlibaeva Gulshat	
Iqtisodiy konsentratsiyalarning sog'lom raqobat muhitiga ta'siri	325
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Logistika axborot tizimlarini texnologik jarayonlarga joriy etish.....	330
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
Принципы перехода к «Зелёной экономике» в Республике Узбекистан.....	336
Хамракулова Сусанна Тотуховна	
Kichik biznesni rivojlantirish iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognozlash modellarini qo'llash	340
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Raqamli ta'lim sharoitida liderlikning yangi qirralari	357
Oqmullaev Ravshan Raximjon o'g'li, Xodjievna Durdona Abdurasulovna	
Методология развития экологического менеджмента в промышленном хозяйстве выбросы в атмосферный воздух на горнодобывающих и металлургических предприятиях.....	361
Muradov Botir Xayat	
Strategik budjetlashtirish tizimining natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish tizimi bilan bog'liqligi, xalqaro tajriba va O'zbekiston uchun tavsiyalar	370
Xushmurotov Zoyir Bektemirovich	
Cultural branding and the entry of traditional products into the international market.....	374
Zebiniso Ganiyeva	
Farovonlikni baholash bo'yicha ilg'or xorijiy nazariy yondashuvlar	379
Norqobilov Nusratilla Norsaitovich	
O'zbekistonda hududlarini turizm salohiyatini innovatsion yondashuv asosida baholash	384
Umirova Dilnoza Safarovna	
Tourism education for sustainability: curriculum development in universities of Uzbekistan	393
Temirova Durdona, Yorqulov Muhammadmurod	
The contribution of small enterprises and private entrepreneurs to job creation in the labor market.....	399
Juraboev Haliljon	
Iqtisodiy o'sish sharoitida transport infratuzilmasi holati va uni rivojlantirish yo'llari.....	404
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni strategik boshqarishning nazariy asoslari va xorijiy tajribalar	410
Quvondiqov Farrux Ibragimovich	
Tijorat banklarida iqtisodiy samaradorlikni axborot texnologiyalar orqali rivojlantirish istiqbollari.....	418
Dadenova Gulxan Kenesbaevna	
Механизмы совершенствования процедур выявления и анализа недостоверной финансовой отчетности в условиях учетной практики Узбекистана	422
Намозов Жасурбек Кувадович	
Влияние цифровых инструментов управления финансами на эффективность использования финансовых ресурсов	428
Хазираткулов Собиржон	

На пути к промышленному росту: опыт развивающихся стран.....	435
Матлюбов Хуршид Жамшидович	
Yoshlarning moliyaviy mustaqilligiga erishishida aksiyalar bozorining o'рни va imkoniyatlari.....	443
O'raqov Bekzodbek Abdurayxon o'g'li	
Развитие транспортной инфраструктуры и влияние на качество предоставляемых транспортных услуг.....	448
Кайыбеков Парахат Конысбаевич	
Surxondaryo viloyatida 2015-2024 yillar mobaynida oziq-ovqat chakana savdo aylanmasining statistik tahlili.....	454
Toshpulatov Bobur Rasul o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasi investitsiya loyihalarini xalqaro moliya institutlari orqali moliyalashtirish.....	458
Tolibov Shoxrux Muminovich	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida buxgalteriya hisobining xususiyatlari va muammolari.....	463
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Institutional innovation and regional governance for balanced interregional cooperation development: the case of Namangan, Uzbekistan.....	468
Sattarov R.A.	
Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region.....	476
Daminova Barno Esanovna	
Moddiy zaxiralarni boshqarish va uning bir tsikli modeli.....	480
Dedajanov Baxtiyor Nabijanovich	
Oliy ta'lim xizmatlari sifatini oshirishda inson kapitalini rivojlantirish va uni samarali boshqarish mexanizmlari.....	485
Salimov Akmal Alimjonovich	
Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ilg'or xorij tajribalari.....	490
Shadiyev Alisher Xudoynazarovich	
Raqamli iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida yoqilg'i-energetika kompleksi korxonalarini barqaror innovatsion rivojlantirish modellari.....	496
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
O'zbekistonda uzumchilikning oziq-ovqat xavfsizligiga ta'siri: muammolar va rivojlanish istiqbollari.....	502
Tursunov To'liqin Jo'raqulovich	
Tadbirkorlik faoliyatining resurs salohiyati va uni baholashning nazariy yondashuvlari.....	508
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon o'g'li	
Yoshlar bandligini ta'minlashda mehnat migrasiyasining ahamiyati.....	514
Masharipov Farrux O'tkirovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishning asosiy omillari va istiqbollari.....	521
Xasanova Mavjuda Ma'mirjonovna	
Korxonaning brend platformasini ishlab chiqishning o'ziga xos xususiyatlari.....	526
Sa'dulloev Habibullo Ibdullo o'g'li	
Sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini raqamli transformatsiya qilishda ERP tizimlarining integratsiyalashuvi va boshqaruv samaradorligiga ta'siri.....	530
Islomjon Nurmukhammadov	
Namangan viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlanishini baholash.....	533
Ismoilova Savinoz Qahramon qizi	
Oliy ta'lim muassalari boshqaruviga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	540
Karimov Muzaffar Abdumalik o'g'li	
Soliq yig'iluvchanligini oshirishda soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish istiqbollari.....	546
Tojibayev Farrux Baxtiyorovich	
Hisoblash mashinalari taraqqiyoti tarixi va uning raqamli iqtisodiyotda tutgan o'рни.....	552
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
Korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar va ularning xususiyatlari.....	561
Choriyrov Behruz Ilhom o'g'li, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Yashil texnologiyalar yordamida O'zbekiston hududlarida energiya tejamkorligi oshirish yo'llari.....	567
Norbekov Baxtiyor Suyunovich, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	

Tijorat banklarida kredit majburiyatlarining bajarilishini monitoring qilish va uni takomillashtirish yo'llari.....	572
To'xtayeva Go'zal Ilhom qizi, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Интеграция проектного менеджмента и обеспечения качества в цепочках поставок: кейс Узгидромета.....	577
Назарова Ирода Ибрагим кизи	
Kichik biznes subyektlarini raqamlashtirish orqali raqobatbardoshligini oshirish.....	583
Ermatov Akmaljon Adxamovich, Raximov Alisher Numanovich	
Концепция и методология экологического аудита в Узбекистане	587
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана.....	593
Салим Дониёров	
O'zbekiston Respublikasida norasmiy sektor va aholini norasmiy mehnat bilan bandligining tarkibiy tuzulishi	598
Qoraboev Nuriddin Pardaboy o'g'li	
Shahar va qishloqlarda inson resurslari holatining analitikasi (tahlili)ning nazariy masalalari.....	607
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Feruz Nematullayevich Abilov	
Strategic alliance networks as competitive advantage: evidence from mit-tum partnership model at new Uzbekistan university	613
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar kizi	
Energetika tarmog'ida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy etishning nazariy asoslari.....	618
Uralov Temur Boxodir o'g'li	
O'zbekiston bank amaliyotiga ai va simulyatsiya modellarini joriy etish orqali muammoli kreditlarni qaytarish jarayonlarini optimallashtirish.....	618
Xodjayev Husniddin Mukammilovich	
O'zbekistonda hududlarning soliq salohiyatini aniqlash metodologiyasini takomillashtirish	624
Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Jamshid Sharafetdinovich	
Xorazm viloyatida iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashdagi muammolar va imkoniyatlar	628
Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
Ekologik joylashtirish vositalarida qo'llaniladigan innovatsiyalar	633
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning metodologik va metodik asoslarini takomillashtirish yo'nalishlari	638
Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Gaz sanoatining moliyaviy boshqaruvi va milliy iqtisodiyotdagi barqarorlik omili sifatida roli.....	650
Ergashev Muhubbek Aslam o'g'li	
Davlat budjeti mablag'laridan samarali foydalanishda moliyaviy nazoratning ahamiyati	655
Erkinova Maftuna Zafarovna	
Влияние дивидендной политики, СПО и капитализации на волатильность акций АО «УзРТСБ»: Эконометрический и поведенческий анализ.....	662
Пулатов Улугбек Хапизович	
Hududiy jihatdan ziyorat turizmi rivojlanishining holati: Qashqadaryo viloyati misolida.....	671
Uzaqov Norboy, Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Integration of digital twin and BIM technologies in construction enterprises in Uzbekistan: prospects and challenges	676
Nigmatjonova Nozima Ulmasjonovna	
Yashil bank xizmatlari – tijorat banklari moliyaviy mahsulotlar misolida	682
Abdumutalova Gulrux Shuxratjon qizi	
Tijorat banklari faktoring xizmatlari orqali kichik biznes subyektlarining moliyaviy barqarorligini oshirish	688
Jalilov Azizbek Baxodir o'g'li	
Oliy ta'limda xizmat sifatini baholash va marketing integratsiyasi orqali rivojlantirish strategiyalari.....	694
Maxmudov Faxriddin Umarovich	

Qurilgan mevalarni xalqaro bozorda targ'ib qilish bo'yicha kontent-marketing strategiyasidan foydalanish yo'llari	699
Yunusov Baxodir Marisovich	
Онлайн трансграничные переводы и их влияние на валютное таргетирование со стороны центрального банка Республики Узбекистан.....	704
Садыков Азиз Миршарапович	
Aholi ish bilan bandligining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	709
Azimova Xurshida	
Analysis of factors affecting the economic integration of the countries of Uzbekistan and Afghanistan.....	715
Toran Tajuddin	
Aniq fanlarni o'qitishda metakognitiv yondashuvlar	719
Farmonov Dilshod Po'latovich, Nigmatov Izzat Shovkat o'g'li	

ANIQ FANLARNI O'QITISHDA METAKOGNITIV YONDASHUVLAR

Farmonov Dilshod Po'latovich

Qarshi xalqaro universiteti katta o'qituvchisi

dilshod.farmonov@gmail.com

ORCID: [0009-0005-1553-5088](https://orcid.org/0009-0005-1553-5088)

Nigmatov Izzat Shovkat o'g'li

Abdulla Oripov nomidagi ijod maktabi o'qituvchisi

izzatneematov@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola aniq fanlarni o'qitishda metakognitiv tushunchalarni aniqlash hamda umumta'lim maktabi o'quvchilarining o'qish jarayonini qo'llab-quvvatlash uchun metakognitiv yondashuvlarni qanday rag'batlantirish haqida boradi. Sifatli ta'limni ta'minlash uchun o'qituvchi va o'quvchining hamkorlikda olib boradigan o'rganishlari tadqiqotning asosiy jarayoniga aylanadi. Tadqiqot ishtirokchilari metakognitsiya haqida bilimga ega va muayyan topshiriqlarni rejalashtirish, kuzatish va baholashni rag'batlantiradilar, ammo, faoliyatlarini metakognitiv strategiyalar yoki o'z-o'zini tartibga solish bilan bog'lamaydilar. Aniq fanlarni o'qitishda metakognitiv strategiyalarni rivojlantirish va o'z-o'zini tartibga solishni amaliyotga tadbiq etishda o'rganish uchun qo'shimcha tadqiqotga zarurat seziladi.

Kalit so'zlar: metakognitivlik, o'rganish strategiyalari, o'z-o'zini baholash, mustaqil o'rganish, akademik salohiyat, o'quvchi portreti.

Abstract: This article is devoted to identifying metacognitive concepts in teaching natural sciences and ways to stimulate metacognitive approaches to support the learning process of secondary school students. The main research process involves joint study between teacher and student to ensure quality education. Research participants possess knowledge of metacognition and stimulate planning, observation, and evaluation of specific tasks, but do not connect their activities with metacognitive strategies or self-regulation. Further research is needed to develop and apply metacognitive strategies in teaching natural sciences and practical use of self-regulation.

Key words: metacognition, learning strategies, self-assessment, independent learning, academic potential, student profile.

Аннотация: Данная статья посвящена выявлению метакогнитивных понятий в обучении естественным наукам и способам стимулирования метакогнитивных подходов для поддержки учебного процесса учащихся общеобразовательной школы. В качестве основного процесса исследования выступает совместное изучение учителем и учеником для обеспечения качественного образования. Участники исследования обладают знаниями о метакогниции и стимулируют планирование, наблюдение и оценку конкретных задач, но не связывают свою деятельность с метакогнитивными стратегиями или саморегуляцией. Необходимы дополнительные исследования для разработки и применения метакогнитивных стратегий в обучении естественным наукам и практического использования саморегуляции.

Ключевые слова: метакогнитивность, стратегии обучения, самооценка, самостоятельное обучение, академический потенциал, портрет ученика.

KIRISH

So'nggi yillarda respublikamizda aniq fanlarni o'qitishga alohida e'tibor qaratilmoqda va bu jarayon malakali mutaxassislar tayyorlashda, fan, texnika hamda ishlab chiqarish taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 14-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi huzuridagi Ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi ixtisoslashtirilgan maktablar tarmog'ini kengaytirish to'g'risida"gi [1] 106-son Farmonida Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlarda aniq va tabiiy fanlarga ixtisoslashtirilgan 19 ta maktab-internat hamda 141 ta ixtisoslashtirilgan maktab tashkil etish vazifasi belgilangan edi.

Shuningdek, Prezidentimizning ta'limga bo'lgan e'tibori hamda sohada olib borilayotgan islohotlar natijasida 2024-yil 1-fevralda "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi [2] 901-son O'zbekiston Respublikasi Qonuni qabul qilingan. Ushbu qonunning 7-moddasida "o'quv mashg'ulotlarini o'quv dasturlari va davlat ta'lim standartlariga muvofiq sifatli o'tkazishi; o'quv mashg'ulotlari davomida ta'lim oluvchilarning bilim darajasini oshirish uchun zarur choralarni ko'rish" pedagoglarning majburiyati sifatida belgilangan.

Yuqoridagi farmon va qarorlardan ham ko'rinib turibdiki, asosiy maqsad sifatida nafaqat pedagoglarning huquqlarini himoya qilish, balki sifatli ta'lim berish hamda yoshlarni har tomonlama yetuk inson qilib tarbiyalash vazifasi ham belgilangan. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning o'z-o'zini baholash va tushunchalarni mustaqil nazorat qilish qobiliyatlari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Metakognitiv ko'nikmalar o'quvchilarning fanlarni o'rganish, yangi ma'lumotlarni o'zlashtirish jarayonida o'z bilimlarini qanday qo'llay olishlarini tushunishga yordam beradi.

Aniq fanlarni o'qitishda ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish zarur, chunki bu fanlar nazariy tushunchalar va tajribalarni o'z ichiga oladi hamda o'quvchilardan mustaqil fikrlashni talab qiladi. Metakognitiv ko'nikmalar ta'lim jarayonida o'quvchilarning mustaqil o'rganish strategiyalarini shakllantirishiga va o'z ta'lim faoliyatini samarali boshqarishga xizmat qiladi. Metakognitiv yondashuvlar aniq fanlarda beriladigan masalalarni yechishda yuqori darajadagi anglash jarayonlarini hamda yechim strategiyalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Shuningdek, bu yondashuvlar o'quv jarayonida o'quvchilarda mustaqil izlanish ko'nikmalarini shakllantiradi. Masalalarda bir yoki bir nechta yechim strategiyalari hamda yo'naltirilgan ifodalar mavjud bo'lib, bu holat o'quvchilarga matematika va fizika fanlari bilan faollik bilan shug'ullanish imkonini beradi. O'qituvchilar metakognitiv ko'nikmalarni va ular orqali amaliyotda o'z-o'zini tartibga solishni qanday shakllantirish haqida bilimga ega bo'lishlari lozim.

Metakognitivlik tushunchasi o'qituvchilarning amaliy harakatlarida aks etishi maqsadga muvofiqdir. Aniq fanlar ta'limida metakognitivlikni rivojlantirishning bir usuli — bu o'qituvchilarning o'quvchilarni o'z qilgan ishlari va bilimlari haqida mulohaza yurituvchiga aylantirishlari orqali ularni o'z bilimlarini muammolarga hamda kundalik hayotga tatbiq etuvchi shaxs sifatida shakllantirishidir.

Bunday natijalarga erishish uchun oliy ta'lim muassasalari va hududiy pedagogik mahorat markazlarining dasturlarida o'qituvchilar bu ta'lim darajasiga mos bilimlarga ega bo'lishlari, o'quvchilarda metakognitiv strategiyalarni rag'batlantirish uchun didaktik vositalardan o'rinli foydalanish haqida tushunchaga ega bo'lishlari kerak.

Adabiyotlar tahlilidan ko'rinadiki, tadqiqotlar asosan boshlang'ich ta'limda matematika fanini o'qitish va o'rgatishda metakognitiv strategiyalardan foydalanishning ahamiyati haqida olib borilgan [3]. Aniq fanlarni o'zlashtirish davomida duch kelinadigan murakkabliklarni yengillashtirishda amaliyotda qo'llash usuli foydalidir. Ta'limning barcha bosqichlarida o'quvchilar o'z bilishlarini nazorat qilish va o'z bilimlarini tartibga solish qobiliyatlarini shakllantirish orqali kelajakdagi faoliyatlari uchun muhim tayyorgarlik ko'radilar.

Maktabda aniq fanlarni o'qitish va o'rgatishga ta'sir qiluvchi omillar — o'qituvchilarning metakognitivlik haqidagi tushunchalari, metakognitiv strategiyalar ahamiyati va o'quvchilarning bilimlarini tartibga solish qobiliyatlarini shakllantirish — metakognitiv qobiliyatlarning rivojlanishiga asos bo'ladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bilim – bu fanning mohiyatini anglashdir, ta'lim esa o'quvchilarga mohiyatni tayyor shaklda tushuntirish emas, balki uni mustaqil ravishda topishga o'rgatishdir. Fanlarni o'qitishda metakognitiv strategiyalardan foydalanish fanning mohiyatini anglashda, o'z bilish jarayonini nazorat qilishda samarali yordam beradi.

Fizika va matematika darslarida metakognitsiya tushunchasi murakkab topshiriqlarga yechim topish uchun jarayonlarni rejalashtirish, tanlash, nazorat qilish, hal etish, kognitiv faoliyatni boshqarish va natijani baholash kabi bosqichlarni o'z ichiga oladi. Metakognitivlik – bu o'quvchining muammoli topshiriqlarga yechim topishda o'z bilimi va bilish jarayonini boshqarish qobiliyatidir. O'quvchi o'z kognitiv faoliyatini, topshiriqdagi muammo va yechim usullari haqidagi bilimlarini anglaydi [4].

Masalaga kirishgan o'quvchi berilgan topshiriqni tushunmasligini sezadi, topshiriqning ifodalanish usuli uni anglashni qiyinlashtiradi. Bunday holatda qo'shimcha chizilgan grafik yoki jadval o'quvchining tasavvur qilishiga va tushunishiga yordam beradi [5].

Nazorat – bu o'quvchining o'z bilimini faol ravishda kuzatish va tartibga solish orqali amalga oshiriladigan jarayon. Bu borada quyidagi metakognitiv strategiyalardan foydalaniladi: yechim usulini rejalashtirish, reja asosida natijani kuzatish va baholash. Berilgan topshiriqlarni yechishda o'quvchidan harakat rejasini ishlab chiqish, eng maqbul yechim usulini tanlash, uni amalga oshirishni kuzatish, jarayonni nazorat qilish, bajarilganlik darajasini baholash va foydalanilgan bilimlarni tahlil qilish kutiladi [6].

Bugungi kunda aniq fanlarni o'qitishda metakognitsiyaga qiziqish ortib bormoqda. Bu – o'quvchining o'z-o'zini boshqarish qobiliyatiga ega bo'lish jarayoni sifatida o'rganilmoqda [5], [6]. Shuningdek, u o'qituvchi

tomonidan o'rgatilishi va modellashtirilishi mumkin bo'lgan o'rganish strategiyasi sifatida qaralmoqda [7]. Ellis va boshqalar (2014) hamda Foures ta'kidlashlaricha, o'qituvchilar amaliy darslarda uch asosiy metakognitiv strategiyalarni rag'batlantirishlari kerak: rejalashtirish, monitoring va baholash.

Rejalashtirish – bu masalalarni yechish jarayonini belgilash va bajarilishi lozim bo'lgan bosqichlarni oldindan ko'rib chiqish bilan bog'liq [8]. Darslarda bu strategiyani qo'llash, o'quvchini masala ustida o'ylashga undovchi savollar berish, ko'rsatmaning tushunariligidini aniqlash hamda muammoning asosiy ma'lumotlarini aniqlash orqali amalga oshiriladi [9].

Monitoring – bu jarayonni nazorat qilish va uni to'g'irlashdan iborat. O'qituvchi o'quvchini muammoni hal qilish jarayonini kuzatishga, xatolarni aniqlashga, zarurat tug'ilganda uni o'zgartirishga yoki tasdiqlashga undaydi [10].

Baholash – bu masalani yechish jarayonining natijalarini tahlil qilish, ularni taqqoslash va to'g'riligini aniqlashdan iborat [8]. Dars jarayonida o'qituvchi o'quvchini natijani dalillashga, reja va amalga oshirish bosqichlarining to'g'riligini aniqlashga, umumlashtirishga va boshqa shunga o'xshash masalalarni hal qilishga yo'naltiradi [11].

Rigo va boshqalar (2010) ta'kidlashlaricha, o'quvchilarning metakognitsiyasini tavsiflovchi tadqiqotlar ko'p bo'lsa-da, o'qituvchining roli va uning metakognitsiya hamda matematika o'rganishdagi o'zini boshqarishga ta'siri hali yetarli o'rganilmagan. Ularning fikricha, maktablarda o'qituvchilar tomonidan metakognitiv strategiyalarni qo'llash bo'yicha tadqiqotlar soni kam.

O'quvchi "strategiya ishlab chiqish uchun o'ylaydi", kerakli resurslar va bilimlarni aniqlaydi hamda bu jarayon orqali qanday va nima uchun o'rganayotganini tushunadi [12]. O'zini o'zi boshqarish esa o'quvchining o'z fikrlari, harakatlari, hissiyotlari va motivatsiyasini nazorat qilish qobiliyati orqali aniqlanadi. Bu qobiliyatlar o'quvchining shaxsiy strategiyalar bilan belgilangan maqsadlarga erishishini ta'minlaydi [13].

2024-yil 27-martda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Davlat ta'lim standartlari va davlat ta'lim talablarini ishlab chiqish hamda joriy etish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 157-son qarori bilan tasdiqlangan Nizomda sinflar kesimida egallanishi lozim bo'lgan kognitiv, jismoniy, ijtimoiy, emotsional, o'qish, yozish, savodxonlik, hisoblash kabi ko'nikmalar belgilab berilgan.

Davlat ta'lim standartlariga (DTS) ko'ra, o'quvchi o'z o'rganish jarayonini nazorat qilish nuqtayi nazaridan ongli subyekt bo'lishi kerak. Mazkur standart hayot davomida ta'lim olish va inson kapitalini rivojlantirish uchun poydevor yaratishni, shuningdek, umumta'lim fanlari bo'yicha nazariy bilimlarni shakllantirishni maqsad qiladi. O'quvchi o'zining o'rganish jarayonini qanday va nimalarni o'rganayotganini ongli tarzda idrok etadigan shaxsga aylanishi lozim.

Shu bois, DTSda o'quvchilarning metakognitiv jarayonlarini rivojlantirish va mustaqil o'rganuvchiga aylantirish asosiy vazifa sifatida belgilangan. Metakognitsiyaga erishish uchun matematika va fizika fani o'qituvchilari darslarda o'quvchilarga o'z o'rganish jarayoni va duch kelayotgan qiyinchiliklari ustida fikr yuritish, ularni oldini olish yoki to'g'rilash bo'yicha muhit yaratishlari lozim.

Boshqacha aytganda, o'quvchini o'z o'rganishlarini ongli ravishda idrok etish, uni nazorat qilish hamda o'z bilimini oshirishga undash zarur. Bu esa o'qituvchilardan o'quvchilarning bilish va o'rganish jarayonlarini boshqarish qobiliyatlarini qanday rivojlantirish kerakligi haqida chuqur bilimga ega bo'lishni talab qiladi.

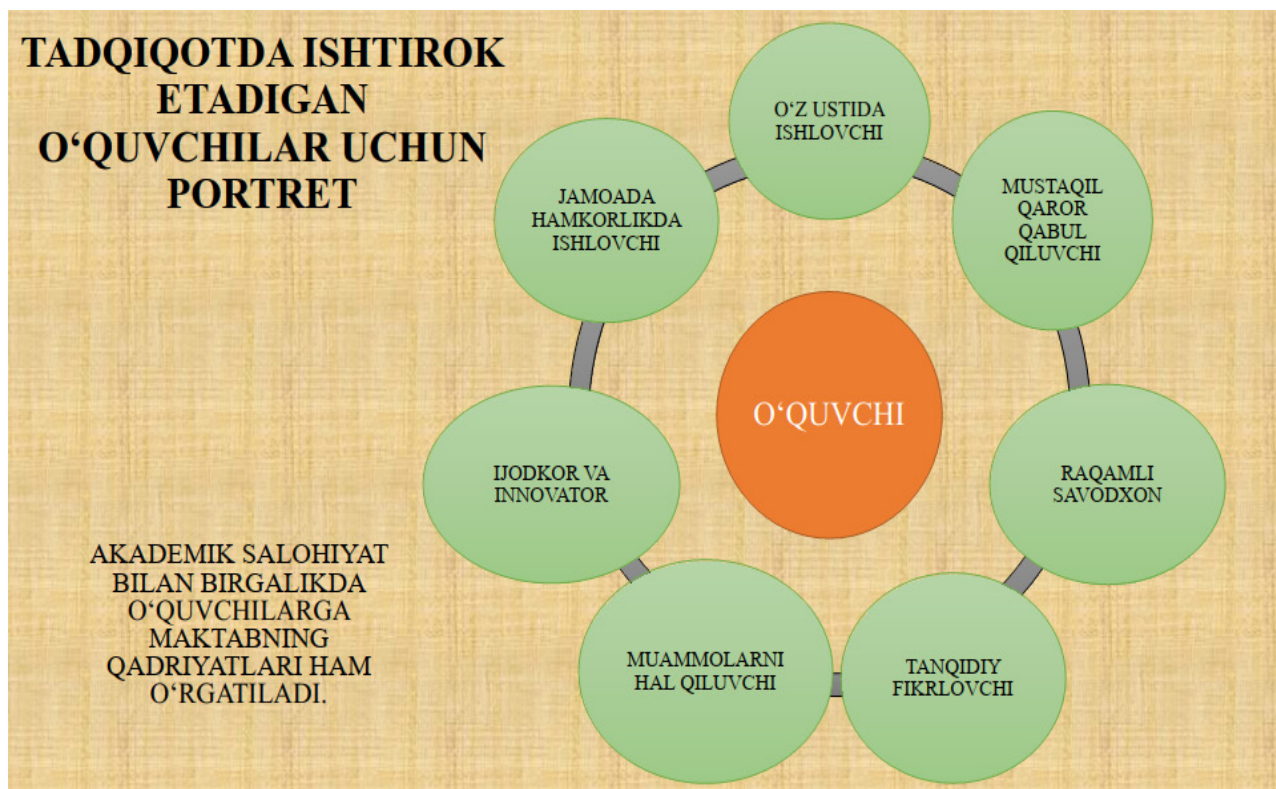
Fikr yuritish, muammoni aniqlash va nazorat qilish metakognitsiya nuqtayi nazaridan amalga oshadi. O'z-o'zini boshqarish o'quvchini faol, mustaqil va harakatlarini ongli ravishda boshqaradigan shaxsga aylantiradi. Bu esa masalalarni hal qilish, rejalashtirish, diqqatni jamlash va nazorat qilish jarayonlarida alohida ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili va DTS mazmunidan ko'rinadiki, o'quvchilarda metakognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish ularning kelajakdagi faoliyati va kasbiy o'sishi uchun muhim ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Umumta'lim maktablarda "mezonlarga asoslangan baholash tizimi"ni joriy etish o'quvchilarning fanlarni o'zlashtirishida muhim qadam hisoblanadi. Matematika va fizika darslarida ataylab yoki bexosdan metakognitiv strategiyalarni misollar orqali tushuntirish – samarali o'rganish usuli sifatida qaraladi. Tadqiqotda qatnashgan o'qituvchilarga metakognitiv strategiyalarni amaliy darslarda qo'llash yuzasidan ularning o'ziga xos va umumiy jihatlari tavsiflanib, izohlab berildi. Tajriba uchun umumta'lim maktabining fizika va matematika fanlari o'qituvchilari tomonidan ba'zi sinflarda metakognitiv strategiyalar asosida darslar tashkil etildi, qolgan sinflarda esa an'anaviy uslubda darslar o'tkazildi. O'qituvchilar va o'quvchilarning roziligi oldindan olindi, tanlov mezonlariga rioya qilindi hamda o'quvchilarning mustaqil o'rganish qobiliyatlarini shakllantirishga bo'lgan katta qiziqish kuzatildi. Tadqiqot ishtirokchilari uchun yakunda kutilgan natijalarni umumlashtirish maqsadida o'quvchilarning akademik salohiyatini aks ettiruvchi taxminiy portret tuzildi (1-rasm).

TADQIQOTDA ISHTIROK ETADIGAN O'QUVCHILAR UCHUN PORTRET

1-rasm. Tajribada ishtirok etadigan o'quvchilarning portreti¹

Tanlangan sinf o'quvchilar portretiga quyidagi qobiliyatlar kiritildi:

1. O'z ustida ishlovchi;
2. Mustaqil qaror qabul qiluvchi;
3. Raqamli savodxon;
4. Tanqidiy fikrlovchi;
5. Muammolarni hal qiluvchi;
6. Ijodkor va innovator;
7. Jamoada hamkorlikda ishlovchi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Aniq fanlarni o'qitishda metakognitiv strategiyalardan foydalanish orqali tajriba yakunida o'quvchilarda rivojlantirilishi kutilayotgan natijalarga yuqorida tilga olingan qobiliyatlar ham kiritilgan. Bu qobiliyatlar Davlat ta'lim standartlari Nizomi talablarida ham belgilab berilgan.

Avvalo, o'qituvchilarning tanlov asosida maktabga qabul qilinganligi, o'z mutaxassislik fanlaridan milliy sertifikatlariga egaligi, guruhlarini boshqara olish qobiliyati, tajribaliligi va ishga mas'uliyat bilan yondashishi tadqiqotning muvaffaqiyatli o'tishida muhim omil bo'ldi.

Shuningdek, o'quvchilarning olgan bilimlarini aniqlashda ularning fanni bilish darajasi, olingan bilimni amaliyotda qo'llay olishlari va mustaqil mulohaza yurita olishlari "mezonlarga asoslangan baholash tizimi"ning asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi. Metakognitiv strategiyalar yordamida o'quvchilarning bilim, malaka va ko'nikma kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan mazmunli ta'limiy faoliyatni loyihalash orqali ularning o'quv jarayonini yengillashtirish mumkin.

O'z navbatida, o'quvchilarni o'z o'rganish jarayonining mustaqil boshqaruvchilari sifatida shakllantirish ham hisobga olingan. Shu nuqtayi nazardan, o'quv dasturidan chetga chiqmagan holda, sinfdagi o'quvchilar sonidan qat'i nazar, o'qituvchi o'z mas'uliyatini to'laqonli bajarmog'i, ta'lim jarayoniga nisbatan belgilangan talablarni ado etmog'i lozim.

Tadqiqot ma'lumotlarini to'plashda suhbat usulidan foydalanildi. Kutilgan natijalarni aniq baholash maqsadida suhbat uchun intervyu yo'riqnomasi ishlab chiqildi. Asosiy maqsad – metakognitiv bilimlar va ularni aniq fanlar darslarida qanday qo'llash mumkinligi haqidagi nazariy tushunchalar va amaliy tajribalarni ilgari surishdan iborat.

¹ Muallif ishlarnasi

O'z navbatida, o'qituvchilar yangilangan Davlat ta'lim standartlari hamda o'quv dasturlaridan samarali foydalanib, fanni o'rgatish ishlarini olib bordilar.

Suhbatlar metakognitsiya tushunchasining mazmuni, rejalashtirish, kuzatish va baholash kabi asosiy strategiyalar, shuningdek, ushbu strategiyalarni o'quvchilarda rivojlantirish uchun o'qituvchilik amaliyotida mavjud imkoniyatlar mavzulariga qaratilgan edi. Tadqiqot doirasida o'tkazilgan suhbatlarda fikrlar bir-birini takrorlamasligi uchun ular alohida-alohida tashkil etildi (1-jadval).

1-jadval. Qatnashuvchi o'qituvchilar uchun suhbat yo'riqnomasining asosiy yo'nalishlari

Farmonov	Maqsad
Umumta'lim maktablarida DTS ga asoslangan ta'lim	O'qituvchilarning metakognitsiya, o'z-o'zini anglash va o'z bilishini boshqarishga oid qonuniy talablar haqidagi bilimni rivojlantirish.
Nazariy bilim	O'qituvchining metakognitsiya va o'z bilishini boshqarish haqidagi bilimni o'rganish.
O'qituvchilik tajribasi va mahorati	O'qituvchining mahorati va tajribasiga asoslanib, darslarda metakognitiv strategiyalarni rivojlantirish bo'yicha amaliyotda nimalarni amalga oshirayotganini o'rganish.

Tadqiqotda to'plangan ma'lumotlar induktiv toifalar asosida tahlil qilindi. Buning uchun yozib olingan suhbat ma'lumotlari hamda o'qituvchilarning javoblari quyidagi uchta toifaga ajratildi:

Davlat ta'lim standartlarida o'quvchilarning qobiliyatlarini rivojlantirishga qo'yilgan talablar hamda metakognitsiya tushunchasi asosida ajratilgan fikrlar;

O'qituvchining dars jarayonida metakognitsiyani rivojlantirishga qaratilgan pedagogik harakatlari;

Fanlarda uchraydigan muammolar yuzasidan qo'llanilgan strategiya turlari (2-jadval).

2-jadval. Suhbatda to'plangan ma'lumotlarni tahlil qilish uchun induktiv toifalar

Toifa	Ko'rsatkichlar
Davlat ta'lim standartlarida metakognitsiya.	O'qituvchilarga qo'yilgan talablar.
O'qituvchining metakognitsiya haqidagi tushunchasi.	O'zini anglash, o'zini nazorat qilish va bilim olishni o'rganish o'rtasidagi o'xshashliklar/farqlar. O'qituvchining metakognitsiyani rivojlantirish uchun qiladigan harakatlari.
Aniq fanlarni o'qitishda metakognitiv strategiyalar.	Rejalashtirish: muammo tuzilishini tahlil qilish; Monitoring: mos strategiya tanlash, bajarilgan amallar; Baholash: tushuntrish va asoslash, qiymat hukmlari.

Tahlil natijasida o'qituvchilar uchun metakognitsiyaning ma'nosi, uni o'zini anglash, o'zini boshqarish va bilim olishni o'rganish tushunchalari bilan bog'liqligi, Davlat ta'lim standartlari talablarini qanday talqin qilishlari hamda darslarida metakognitsiyani amalda qanday qo'llashlari borasidagi yondashuvlar o'rtasida o'xshashliklar va farqlar aniqlandi. Natijalar quyida keltirilgan bo'lib, ular uchta toifa va ularga mos ko'rsatkichlar asosida taqdim etilgan.

Davlat ta'lim standartlari talablariga ko'ra, o'quvchilarda o'zini anglash (refleksiya), o'zini boshqarish va bilim olishni o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirish – bu o'qituvchilarning o'quvchilarda metakognitiv qobiliyatlarni shakllantirish faoliyatini bildiradi. Bu sharhda metakognitsiyaning ikki asosiy jihati ajralib turadi: a) fan mazmunini o'quvchining kundalik hayotiga tatbiq eta olishi va uning ma'nosini tushunishi; b) o'quvchining o'z o'rganish faoliyatida ishtirok etishi va bunga mas'uliyat bilan yondashishini anglash.

O'rganilgan nazariy va amaliy bilimlarni o'quvchilar hayot davomida qo'llay olishlari zarur. Masalan, fizika fanida elektr toki haqidagi nazariy bilimlar o'zlashtirilgach, amaliyotda bu bilimlarni qo'llash, shu bilan birga texnika xavfsizligi qoidalariga amal qilish bo'yicha ko'rsatmalar berilishi orqali maqsadga erishiladi. Yoki Pifagor teoremasi o'rgatilganda, o'quvchi uni qayerda va qanday holatda qo'llash mumkinligini anglay olishi lozim.

O'quvchilar darslardan foydali bilim olishlari va bilim qanday hosil bo'layotganini tushunishlari muhim. Darslarda mulohaza qilishga urg'u berilishi orqali o'quvchilar o'zlari egallagan bilimlardan foydalangan holda, darsda o'rganilgan matematik va fizik mazmunlarni boshqa kontekstlarda ham qo'llash mumkinligini anglay boshlaydilar. Bunday natijaga erishish uchun metakognitiv strategiyalardan samarali foydalanish zarurati mavjud.

O'quvchilar guruhlarda ishlash davomida tengdoshlari yoki o'qituvchi bilan fikr almashadilar, yechimlar topadilar, sodir bo'lgan holatlar haqida mulohaza yuritadilar va shu orqali o'z bilimlarini shakllantiradilar. Shu sababli metakognitiv strategiyalarni amaliyotga tatbiq etish yo'llari ishlab chiqilishi lozim.

Shuningdek, o'quvchining fanlarni oson o'zlashtirishiga va anglashiga ko'mak beruvchi turli faoliyatlar dars jarayonida qo'llanilishi mumkin. Avvalo, o'quvchilarning fanni o'zlashtirish uslublari – tinglab, ko'rib yoki bajarib o'rganish qobiliyatlari aniqlanishi kerak. O'qituvchi esa o'quvchini ta'lim markaziga qo'yib, uning faolligini oshirishda metakognitiv strategiyalardan foydalanishi lozim. Bu dars samaradorligini oshiradi hamda o'quvchining mustaqillik darajasini yuksaltiradi.

Metakognitiv strategiyalarni dars jarayonida qo'llash orqali o'quvchilar o'zini boshqarish va o'rganish faoliyatini nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantiradilar. Tajriba darslaridan keyin olingan natijalarda farqlar va o'xshashliklar tahlil qilindi. O'qituvchilarning metakognitsiya haqidagi tushunchalari, ya'ni o'zini boshqarish, o'zlashtirishni nazorat qilish va o'rganish jarayoni haqida mulohaza yuritish elementlari bo'yicha yondashuvlari tahlil qilindi.

Tajriba uchun sinflar ikki guruhga ajratildi: tanlov guruhi va odatiy guruh. Eksperiment doirasida tanlov guruhidagi o'quvchilarga metakognitiv strategiyalarni qo'llash imkonini beruvchi boyitilgan fan dasturi asosida darslar tashkil etildi. Darslarda o'quvchilar o'z o'rganish jarayonlarini rejalashtirish, monitoring qilish va baholash bo'yicha mashqlar bajardilar. Har bir darsdan so'ng ular o'zini baholash, o'z faoliyatini tahlil qilish va dars davomida duch kelgan qiyinchiliklar hamda ularni qanday yengganliklari haqida yozma fikrlar bildirdilar.

Odatiy guruhda esa darslar an'anaviy metodlar asosida olib borildi hamda metakognitiv strategiyalarni qo'llash bo'yicha hech qanday maxsus topshiriqlar berilmadi. O'quvchilarning o'z-o'zini baholash va bilimlarini boshqarish qobiliyatlarini aniqlash maqsadida maxsus ishlab chiqilgan so'rovnomalar va kuzatuvlar orqali ma'lumotlar to'plandi. Ushbu ma'lumotlar statistik tahlil qilinib, tanlov guruhi va odatiy guruh natijalari o'zaro solishtirildi (3-jadval).

3-jadval. O'quvchilarning fanlarni o'zlashtirishiga oid natijalari

Ko'nikmalar	Matematika		Fizika	
	Tanlov guruhi %	Odatiy guruh %	Tanlov guruhi %	Odatiy guruh %
O'zlashtirishini nazorat qilish	87	63	83	57
O'z-o'zini baholash	78	57	86	60
Murakkab topshiriqlarni hal qilish	85	60	77	53
Mustaqil o'rganish	90	65	76	62

Metakognitiv strategiyalar yordamida o'quvchi nimani o'rganmoqchi ekanini, bu unga qanday foyda berishini hamda qanday o'rganish kerakligini anglab yetishi lozim. O'quvchi o'rganayotgan narsa haqida xabardor bo'lishi, o'rganilganini bilishi yoki tushunishi, bilimga erishishda o'zining usul va yondashuvlaridan foydalana olishi kerak.

Metakognitsiya – bu o'quvchining mulohaza orqali o'rganish jarayonini anglashidir. U qanday ma'lumotlar kerakligini va qanday o'rganish usullari samaraliroq bo'lishini tushunadi. Masalan, murakkab topshiriqlarga qancha vaqt ajratilishi, qaysi mustaqil o'rganish texnikalari foydaliroq bo'lishi yoki muammoni hal qilishda qaysi ma'lumotlar eng qulay hisoblanishi kabi savollar metakognitiv fikrlashga asos bo'ladi.

Yuqoridagi tahliliy jadval asosida xulosa qilish mumkinki, darslarda metakognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish o'quvchining fanlarni o'zlashtirishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Rejalashtirish – bilimlarni umumlashtirish va o'rganishning amaliy ahamiyatini anglash orqali namoyon bo'ladi. Masalan, xona sig'imini o'lchash yoki shamol generatori yordamida elektr toki ishlab chiqarish kabi bilimlarni amaliyotda qo'llay olish o'quvchining o'zini baholashi va mustaqil o'rganish qobiliyatining ifodasidir.

Shuningdek, turli vaziyatlarda o'zini va bilimini nazorat qilish, murakkab topshiriqlarga yechim topa olish – bu darslarda metakognitiv qobiliyatlarni shakllantirishning samarali natijalaridandir.

“Mezonlarga asoslangan baholash tizimi” – bu ijodiy fikrlash, tanqidiy fikrlash, muloqot va hamkorlik (creative thinking, critical thinking, communication, cooperating) tamoyillariga asoslanadi. Yangi baholash tizimiga ko'ra, bir chorak davomida o'quvchilar maksimal 100 ball to'plashadi: o'tilgan bo'limlar bo'yicha summativ baholash 50 ball, chorak yakunidagi summativ baholash 40 ball, formativ baholash esa o'qituvchi tomonidan 10 ballik shaklda baholanadi.

Quyidagi jadvalda “Mezonlarga asoslangan baholash tizimi”dan foydalanilgan. Unga ko'ra, o'z-o'zini baholash modeli o'quvchining o'z bilim va malakasini baholash qobiliyatiga asoslanadi (4-jadval).

4-jadval. O'z-o'zini baholash koeffitsiyenti (Self-Assessment Coefficient)

	O'quvchilar soni	O'z-o'zini baholash	O'qituvchi nazorat ishiga qo'ygan bali	O'z-o'zini baholashning to'g'rilik koeffitsiyenti (% da) quyidagi formula yordamida topilgan $SA=(1-(S-T) / T) \times 100\%$
1	Abdurasulov Javohir	32	29,7	92,3
2	Abdusamadov Bexruzxon	40	28	57,1
3	Bo'riyeva Munisa	35	24	54,2
4	Boymurodova Laylo	34	29,7	85,5
5	Dusiyorova Charos	37	31,1	81,0
6	Hamidova Afro'za	40	32,1	75,4
7	Murodova Shaxzoda	35	23	47,8
8	Nafasova Dilshoda	35	32,4	92,0
9	Naxshevanqulova Nigina	38	35,2	92,0
10	Normamatova E'zoza	40	40	100,0
11	Omonova Madina	40	34,5	84,1
12	Safaraliyeva Asila	39	38	97,4
13	Sherqulova Asila	40	22	18,2
14	Tilovmurodova Farzona	35	28	75,0
15	To'rayeva Hulkar	35	31,2	87,8
16	Toshpulatova Madina	35	23	47,8
17	To'ychiyev Alisher	40	37,6	93,6
18	Xasanova Sevara	34	32	93,8
19	Xoliqulov Azizbek	35	32,6	92,6
20	Ziyodullayev Asilbek	40	28,7	60,6

Izoh: $SA=(1-|S-T| / T) \times 100\%$

Bu yerda:

SA – o'z-o'zini baholashning to'g'rilik koeffitsiyenti (% da),

S – o'quvchining o'ziga qo'ygan bahosi,

T – o'qituvchi yoki ekspert tomonidan qo'yilgan baho.

Metakognitiv strategiyaga ko'ra, o'quvchilar nazorat ishidan oldin o'zlariga taxminiy baholar qo'yishgan. Bir nafar o'quvchi (18,2 ball) o'z bilimini baholashda yuqori xatolikka yo'l qo'ygan, besh nafar o'quvchi o'rtacha xatoga yo'l qo'ygan, o'n uch nafar o'quvchi esa o'zini yuqori aniqlikda baholagan va bir nafar o'quvchi bilimini to'liq aniqlik bilan baholagan. Darslar davomida o'z-o'zini baholash ko'nikmalari ham rivojlantirildi. Qoniqarsiz natijaga ega o'quvchilarning xatolari tahlil qilindi. Asosan nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llashdagi qiyinchiliklar va vaqtni to'g'ri taqsimlay olmaslik hollari aniqlandi.

Monitoring o'tkazish orqali o'quvchilar o'z bilimlarini baholaydilar, o'qituvchilar esa o'zlashtirish darajasini aniqlaydilar. Aniqlangan kamchiliklar asosida tegishli strategiyalar ishlab chiqilib, keyingi darslarda qo'llanildi. Metakognitiv strategiyaning mohiyati — o'quvchini o'ylashga, muammoni hal qilishga yo'naltirish va buning uchun mos vaziyatlarni taqdim etishdan iborat. O'qituvchi dars jarayonida o'quvchilarni bilimni yaxshiroq o'zlashtirishga yo'naltirishi, muammoni hal qilish uchun maxsus bilimlar va shaxsiy strategiyalarni qo'llashlariga imkon yaratishi kerak.

Metakognitiv baholash — bu o'quvchining muammoni hal qilish jarayonini rejalashtirishi, amalga oshirishi, o'z-o'zini va bir-birini baholashi orqali yuzaga chiqadi. O'quvchilar uchun foydali o'rganish strategiyalarini bilish va ularni amaliyotda qo'llash katta ahamiyatga ega, chunki bu bilimni nafaqat egallash, balki amalga qo'llash imkonini ham beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tajribada ishtirok etgan o'quvchilar metakognitsiya haqida tasavvurga ega bo'lishdi va uni darslarda qanday qo'llash mumkinligini anglab yetishdi. O'qituvchilar uchun darslarni rejalashtirish, o'quvchilarni kuzatish va baholash tushunchalari aniq, biroq har bir o'qituvchi metakognitiv strategiyalarni o'z pedagogik mahorati va yondashuviga qarab farqli tarzda qo'llaydi.

O'qituvchilik faoliyati o'quvchilarning o'zlashtirish jarayoniga bevosita ta'sir qiladi va fanlarni o'qitish amaliyotini takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchi o'z darslarida o'quvchilarni faollikka undashi, metakognitiv strategiyalarni qanday qo'llash mumkinligini ko'rsatib berishi, shu bilan birga, zarur nazariy va didaktik bilimlar bilan ta'minlashi zarur.

O'quvchilarda metakognitivlik, o'z-o'zini anglash va boshqarish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun o'quv jarayonida rejalashtirish, kuzatish va baholashga doir savollar berilishi lozim. Masalan:

"Aniq nima qilyapsan?" – o'quvchi jarayonni aniqroq tasvirlab berishi kutiladi;

"Nima uchun shunday qilyapsan?" – o'quvchi bajarayotgan ishining muammoni hal etish bilan qanday bog'liqligini tushuntiradi;

"Bu qanday yordam beradi?" – o'quvchi natijani qanday qo'llashi mumkinligini izohlaydi.

Dars jarayonida metakognitiv qobiliyatlarni rivojlantirishda to'g'ri savollar berish va mos pedagogik yondashuvlarni tanlash o'qituvchining malakasi va darsni qanday tashkil etishiga bevosita bog'liqdir. O'qituvchi yuqoridagi kabi savollarni bermasa ham, berilayotgan topshiriqlar orqali metakognitsiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi ko'rsatmalarni kiritishi mumkin.

Aniq fanlar bo'yicha metakognitsiya haqidagi bilimlardan kelib chiqib, o'qituvchilar darsda mavzuni aniq misollar bilan tushuntirishi va nazariy haqiqatlarni o'quvchiga yaqqol namoyish qilishi lozim. Ta'lim muassasalarida darslarni samarali tashkil etish, o'quvchilarni mustaqil izlanuvchi shaxs sifatida shakllantirish va ta'lim jarayonining kuchli hamda zaif tomonlarini tahlil qilishga qaratilgan tadqiqotlar dolzarb bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 14-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi huzuridagi Ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi ixtisoslashtirilgan maktablar tarmog'ini kengaytirish to'g'risida"gi 106-son Farmoni. — <https://lex.uz/uz/docs/-5960622>
2. O'zbekiston Respublikasining 2024-yil 1-fevraldagi "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi 901-son Qonuni. — <https://lex.uz/uz/docs/6786401>
3. Özsoy, G. (2011). An investigation of the relationship between metacognition and mathematics achievement. *Asia Pacific Education Review*, 12(2), 227–235. <http://doi.org/10.1007/s12564-010-9129-6>
4. Martínez, X. (2017). Metacognitive pedagogies and the construction of a dialogical forum. *Educational Innovation*, 17(74), 8–10. <https://www.ipn.mx/assets/files/innovacion/docs/Innovacion-Educativa74/pedagogias-metacognitivas.pdf>
5. Klimenko, O., & Alvares, J. L. (2009). Aprender cómo aprendo: la enseñanza de estrategias metacognitivas. *Educación y Educadores*, 12(2), 11–28. <https://educacionyeducadores.unisabana.edu.co/index.php/eye/article/view/1483>
6. Wulandari, S. B., & Minarni, A. (2018). Analysis of students' metacognition ability in mathematical problem solving on problem-based learning in SMA Negeri 1 Binjai. *Journal of Research & Method in Education*, 8(1), 32–40.
7. Díaz, A., Pérez, M. V., González-Pineda, J. A., & Núñez, J. C. (2017). Impacto de un entrenamiento en aprendizaje autorregulado en estudiantes universitarios. *Perfiles Educativos*, 39(157), 87–104. <https://doi.org/10.22201/iisue.24486167e.2017.157.58442>
8. Fourés, C. I. (2011). Reflexión docente y metacognición. Una mirada sobre la formación de formadores. *Zona Próxima*, (14), 150–159. <http://rcientificas.uninorte.edu.co/index.php/zona/article/viewFile/68/1316>
9. Ellis, A. K., Denton, D. W., & Bond, J. B. (2014). An analysis of research on metacognitive teaching strategies. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 116, 4015–4024. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.883>
10. Osses, S., & Jaramillo, S. (2008). Metacognición: un camino para aprender a aprender. *Estudios Pedagógicos*, 34(1), 187–197. <http://revistas.uach.cl/index.php/estped/article/view/3300>
11. Özsoy, G., & Ataman, A. (2009). The effect of metacognitive strategy training on mathematical problem solving achievement. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 1(2), 67–82. <https://www.iejee.com/index.php/IEJEE/article/view/278>
12. Wulandari, S. B., & Minarni, A. (2018). Analysis of students' metacognition ability in mathematical problem solving on problem-based learning in SMA Negeri 1 Binjai. *Journal of Research & Method in Education*, 8(1), 32–40.
13. Panadero, E., & Tapia, J. (2014). How do our students self-regulate? Review of Zimmerman's cyclical model of self-regulated learning. *Annals of Psychology*, 30(2), 450–462. <http://doi.org/10.6018/analesps.30.2.167221>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
